

Úvod	15
Část 1 – Přístupy k právu	
1. kapitola – Pojem a povaha práva	19
1.1 Pojem práva	19
1.1.1 Dva základní významy pojmu práva	20
1.1.2 Základní přístupy k vymezení práva	21
1.1.3 Právo jako polysém	24
1.2 Geneze a povaha práva	26
1.2.1 Kde je společnost, tam je právo	27
1.2.2 Právo a neprávní normativní systémy	28
1.2.3 Povaha práva	31
2. kapitola – Systém právní vědy a teorie práva	34
2.1 Předmět právní vědy	34
2.2 Struktura právní vědy	36
2.3 Právní věda a právní praxe	38
3. kapitola – Právo a moc	41
3.1 Pojem moci a jeho vymezení	41
3.1.1 Definice moci	42
3.1.2 Latentní a manifestní charakter moci	43
3.1.3 Tradiční vymezení moci: moc kolektivní a asymetrická	43
3.2 Faktory a formy moci a autority	45
3.3 Interakce práva a moci	47
3.4 Moc a legitimita	48
3.5 Sociální potřeba práva a moci	51
4. kapitola – Právo a morálka	53
4.1 Vymezení pojmu morálka a právo	53
4.1.1 Etymologický význam pojmu morálka	53
4.1.2 Etymologický význam pojmu právo	54
4.1.3 Pojmové vymezení pojmu morálky a práva	54
4.1.4 Společné vlastnosti práva a morálky	57
4.1.5 V čem se liší morálka od práva	58
4.2 Vztah práva a morálky	60
4.2.1 Formy vztahu práva a morálky	61
4.2.2 Účel (smysl) vztahu a morálky	66
4.3 Teoretická reflexe vztahu práva a morálky	72
4.3.1 Model jednoty práva a morálky	73
4.3.2 Model striktního vztahu práva od morálky	74
4.3.3 Model komplementarity odtržení práva od morálky	76
4.3.4 Tendence ve vývoji moderního práva	77

5. kapitola – Právo a hodnoty	79
5.1 Pojem hodnota	79
5.1.1 Vlastnosti hodnot	80
5.2 Hodnoty, zájmy a potřeby	82
5.3 Hodnocení a normy	83
5.4 Hodnotná právní normy	86
5.4.1 Norma jako vzor právního makrokosmu	86
5.4.2 Relativnost právní normy	86
5.4.3 Uspořádání společenských vztahů	87
5.4.4 Flexibilita normy	87
5.4.5 Kontinuita a stabilita	87
5.4.6 Odvrácení subjektu od protispoločenského chování	88
5.4.7 Garant hodnot	88
5.4.8 Ovlivňování hodnot	88
5.4.9 Právní vědomí	88
5.4.10 Stabilizace společností	89
5.5 Vyjádření hodnoty v právní normě	89
6. kapitola – Vztahy a odlišnosti práva v přirozenoprávním a pozitivněprávním kontextu	91
6.1 Přirozené právo, pozitivní právo	91
6.2 Lex lata a lex ferenda	96
6.3 Doktríny přirozenoprávní a právně-pozitivistická	97
7. kapitola – Právník a jeho profese	101
7.1 K vzniku a vývoji právnických profesí	101
7.1.1 Právníci jako advokáti	103
7.1.2 Soudci a soudy	104
7.1.3 K dalším právnickým profesím	105
7.2 Základní předpoklady výkonu právnických profesí	107
7.2.1 Právní znalosti a dovednosti	107
7.2.2 Osobnostní předpoklady	108
Část 2 – Právo a stát	
8. kapitola – Vznik státu a práva	113
8.1 Příčiny existence státu – základní koncepce	113
8.1.1 Nábožensko teologické zdůvodnění	114
8.1.2 Teorie moci (násilí, podrobení, panství)	115
8.1.3 Právní teorie	115
8.1.4 Teorie etická	117
8.1.5 Teorie psychologická	117
8.2 Vznik práva – právní řád	118
8.2.1 Náboženství	121
8.2.2 Morálka	122
8.2.3 Vztah státu a práva	123
8.3 Smysl státu – demokracie	124

8.3.1	Subjektivistický ideál	125
8.3.2	Objektivistický ideál	126
8.3.3	Individualistický přístup	126
8.3.4	Kolektivistický náhled	126
8.4	Vláda jako střet touhy po svobodě a moci	127
8.4.1	Subjektivní účel	128
8.4.2	Objektivní účel	128
8.5	Znaky státu	129
8.6	Státní moc	130
8.6.1	Výlučnost a suverenita státní moci	130
8.6.2	Dělba moci	131
8.6.3	Koncentrace moci	131
8.6.4	Státní mechanismus	132
9.	kapitola – Právní a sociální stát	133
9.1	Vztah státu a práva	133
9.1.1	Tři podoby vztahu státu a práva	134
9.1.2	Právní stát jako řešení vztahu státu a práva, státu a občana	135
9.2	Moderní, právní a sociální stát	137
9.2.1	Moderní stát	137
9.2.2	Sociální stát	138
9.2.3	Právní stát	145
9.3	Formulace ideje právního státu	146
9.3.1	Liberalismus	148
9.3.2	Přirozenoprávní teorie	148
9.3.3	Teorie společenské smlouvy	149
9.3.4	Konstitucionalismus	149
9.3.5	Právní pozitivismus	150
9.4	Dvě podoby právního státu	150
9.4.1	Kontinentálně evropská právního státu	151
9.4.2	Angloamerická koncepce právního státu (Rule of Law)	153
9.5	Modely právního státu	155
9.5.1	Liberální právní stát	155
9.5.2	Materiální právní stát	156
9.5.3	Sociální právní stát	157
9.6	Základní principy právního státu	157
Část 3 – Právní normy		
10.	kapitola – Právní normy	165
10.1	Pojem právní normy	165
10.2	Příčiny existence právních norem	168
10.3	Některé zvláštnosti právního regulování	168
10.4	Specifické znaky právní normy	169
10.4.1	Materiální znaky	170
10.4.2	Formální znaky	172
10.5	Prvky právní normy	173

10.5.1	Subjekt	173
10.5.2	Objekt	175
10.5.3	Obsah	175
11.	kapitola – Struktura právních norem	176
11.1	Pojem struktura	176
11.1.1	Hypotéza (H)	176
11.1.2	Dispozice (D)	176
11.1.3	Sankce (S)	177
11.2	Druhy hypotéz, dispozic a sankcí	180
11.2.1	Dle míry obecnosti dikce, formulace se rozlišují	181
11.2.2	Dle charakteru, způsobu vyjádření skutkové podstaty, formulace	183
11.2.3	Dle úplnosti či neúplnosti formulace	184
11.2.4	Dle způsobu vymezení dispozice	186
11.2.5	Dle způsobu vyjádření dispozice	187
12.	kapitola – Druhy právních norem	189
12.1	Normy s klasickou strukturou	189
12.1.1	Podle právní síly	189
12.1.2	Dle logické struktury právní normy	190
12.1.3	Podle způsobu vymezení (funkce působení) pravidla chování	190
12.1.4	Podle stupně závaznosti	194
12.1.5	Podle použité legislativní techniky	195
12.1.6	Podle ostatních kritérií	197
12.2	Normy s neklasickou strukturou	201
13.	kapitola – Působnost norem	204
13.1	Působnost právních norem	204
13.2	Působnost osobní	205
13.2.1	Obecná osobní působnost	205
13.2.2	Osobní působnost zvláštní	205
13.2.3	Osobní působnost výjimečná	205
13.2.4	Vynětí z osobní působnosti	206
13.3	Působnost místní (prostorová, teritoriální)	207
13.3.1	Obecná teritoriální působnost	207
13.3.2	Zvláštní teritoriální působnost	207
13.3.3	Výjimečná teritoriální působnost	207
13.4	Působnost věcná	208
13.5	Časová působnost, platnost a účinnost právních norem	209
13.5.1	Časové okamžiky v bytí právních norem, ve smyslu zákona	210
13.5.2	Zrušení (zánik) právních norem	212
13.5.3	Retroaktivita	214
13.5.4	Prežívání starého zákona za účinnosti nového	216
13.6	Efektivnost právních norem	217

Část 4 – Objektivní právo

14. kapitola – Tvorba práva	221
14.1 Základní pohledy na tvorbu práva	221
14.1.1 Přírozenoprávní a historickoprávní teorie	221
14.1.2 Škola historického práva	222
14.1.3 Pozitivistickoprávní náhled	223
14.1.4 Samovolná tvorba práva	223
14.2 Tvorba práva ve vlastním slova smyslu	224
14.2.1 Formální náležitosti	226
14.2.2 Obsahové náležitosti	227
14.2.3 Průběh legislativního procesu	228
14.3 Nedostatky tvorby práva	232
15. kapitola – Legislativní činnost vlády a tvorba podzákoných předpisů	234
15.1 Legislativní činnost vlády	234
15.1.1 Vypracování návrhů zákonů Parlamentu ČR	235
15.1.2 Vypracování a projednávání prováděcích předpisů	237
15.1.3 Vyhlašování obecně závazných právních předpisů vydávaných vládou	238
15.2 Legislativní pravidla vlády	239
15.3 Právní předpisy obcí a krajů	241
15.3.1 Právní předpisy obcí	241
15.3.2 Právní předpisy krajů	245
16. kapitola – Prameny práva	247
16.1 Pojem pramenů práva	247
16.1.1 Materiální prameny práva	247
16.1.2 formální prameny práva	248
16.2 Prameny práva a jejich závaznost	249
16.3 Psané právo – právní předpisy	251
16.4 Smluvní právo – normativní smlouva	254
16.5 Soudcovské právo – soudní precedens a judikatura	258
16.6 Obyčejové právo – právní obyčej	262
16.7 Právní principy	266
16.8 Rozum, principy spravedlnosti	268
16.9 Doktrinální publikace – učení významných právníků	270
16.10 Právní apendixy neprávních publikací	271
17. kapitola – Právní řád České republiky	274
17.1 Právní normativní akty a jejich členění	274
17.1.1 Primární akty	274
17.1.2 Sekundární akty	277
17.1.3 Rozdělení dle právní síly	277
17.1.4 Rozdělení podle kompetence	279
17.2 Normativní smlouvy (smluvní normativní akty)	279

17.2.1	Mezinárodní smlouvy	280
17.2.2	Kolektivní smlouvy	280
17.2.3	Veřejnoprávní smlouvy	281
17.3	Nálezy Ústavního soudu	282
17.4	Právní principy	283
17.4.1	Aplikace právního principu	285
17.4.2	Role principů	285
17.5	Prameny Evropského práva	285
17.5.1	Primární právo	286
17.5.2	Sekundární právo	287
17.5.3	Judikatura EU	288
17.5.4	Právní principy v evropském právu	288
17.6	Soudcovské právo, konstantní judikatura	290
17.7	Interní normativní instrukce	290

Část 5 – Subjektivní právo

18. kapitola – Realizace práva 294

18.1	Obecné otázky působení práva	294
18.2	Faktory ovlivňující dodržování práva	295
18.3	Soulad právních norem a norem ostatních systémů, působících ve společnosti	295
18.3.1	Morálka	297
18.3.2	Zvyky a obyčeje	298
18.3.4	Móda	299
18.4	Právní vědomí	299
18.5	Sociálně-psychologické mechanismy	301

19. kapitola – Právní vztahy. 302

19.1	Charakteristika právních vztahů	302
19.1.1	Regulativní charakter právního vztahu	302
19.1.2	Volní charakter právních vztahů	303
19.1.3	Absolutní a relativní právních vztah	303
19.1.4	Existence právní normy	304
19.1.5	Individuální charakter vztahu	304
19.1.6	Struktura právního vztahu	304
19.1.7	Prvky právních vztahů	304
19.1.8	Předpoklady právního vztahu	304
19.2	Právní skutečnosti	305
19.2.1	Volní jednání	306
19.2.2	Jednání nezávislé na vůli	306
19.2.3	Právní jednání	306
19.2.4	Protiprávní jednání	311
19.2.5	Právní události	312
19.2.6	Protiprávní stavy	314
19.3	Subjekty právního vztahu	314
19.3.1	Jednotlivci – fyzické (přirozené) osoby	314

19.3.2	Osoby právnické (umělé, morální), organizace či osobnosti . . .	316
19.3.3	Stát	318
19.4	Objekty právního vztahu	318
19.5	Obsah právního vztahu.	319
19.5.1	Subjektivní práva	320
19.5.2	Právní povinnosti a jejich druhy	320
19.5.3	Vztah oprávnění a povinnosti	321
20.	kapitola – Aplikace práva.	322
20.1	Pojem aplikace a otázky obecné	322
20.2	Individuální právní akty	323
20.2.1	Klasifikace individuálních právních aktů	324
20.2.2	Akt aplikace a soukromoprávní úkon.	328
20.3	Aplikační proces	328
20.3.1	Aplikace a uvázení	336
20.4	Procesní právo	337
20.4.1	Občanské soudní řízení.	339
20.5	Analogie a mezery v právu.	345
20.5.1	Analógia legis	347
20.5.2	Analógia iuris	348
21.	kapitola – Právní logika	
21.1	O povaze a úkolech právní logiky	349
21.2	Charakteristika moderní logiky.	352
21.3	Lokiga a právo. Pojem právní logiky.	355
22.	kapitola– Argumentace v procesu tvorby individuálních právních aktů	357
22.1	Argumentace a odůvodňování individuálních právních aktů.	357
22.2	Argumentace de lege lata a argumentace de lege ferenda	358
22.3	Právníká argumentace, rétorika a psychologie	359
23.	kapitola – Interpretace práva.	361
23.1	Pojem interpretace.	361
23.2	Úloha interpretace práva	364
23.3	Interpretace práva a zákonnost	364
23.4	Modelové situace interpretace práva při realizaci práva	366
23.5	Druhy interpretace práva	368
23.5.1	Subjekty interpretace a otázka závaznosti interpretace	368
23.5.2	Modely výkladu	372
23.5.3	Výklad doslovný, zužující a rozšiřující	378
24.	kapitola – Právní odpovědnost	380
24.1	Právní odpovědnost jako právní institut a právní vztah	380
24.2	Aktivní a pasivní koncepce právní odpovědnosti.	382
24.2.1	Aktivní koncepce právní odpovědnosti (perspektivní, pozitivní)	383

24.2.2	Pasivní koncepce právní odpovědnosti (retrospektivní, negativní)	384
24.3	Porušení právní povinnosti a jeho právní následky	384
24.4	Funkce právní odpovědnosti	385
24.5	Klasifikace deliktů a právní odpovědnost	386
24.6	Základy právní odpovědnosti	389
24.7	Subjektivní a objektivní právní odpovědnost	392
Část 6 – Systém právního řádu a jeho ochrana		
25. kapitola – Právní záruky zákonnosti v právním státě		399
25.1	Zákonnost.	399
25.2	Pojem právních záruk zákonnosti.	401
25.3	Podmínky uplatnění právních záruk zákonnosti	401
25.4	Základní právní záruky.	402
25.4.1	Zakotvení základních lidských práv a mechanismů jejich kontroly a ochrany	403
25.4.2	Dozor a kontrola	403
25.3.3	Soudní kontrola a soudní ochrana	406
25.4.4	Petiční právo.	408
25.4.5	Zrušení nezákonných právních aktů.	408
25.4.6	Neplatnost právního úkonu	409
25.4.7	Rozhodování sporů	410
25.4.8	Donucení.	410
25.4.9	Závěrem.	411
25.4.10	Právo na odpor.	412
26. kapitola – Systém právního řádu		413
26.1	Obecné otázky	413
26.2	Právní norma	414
26.3	Právní předpisy a jejich struktura	415
26.4	Právní odvětví	416
26.4.1	Veřejné a soukromé právo	418
26.5	Kritéria systému práva	420
26.5.1	Prvotnost a odvozenost.	420
26.5.2	Právní síla	420
26.5.3	Ústavnost a podzákonnost	420
26.5.4	Existentnost a funkčnost.	421
26.5.5	Ignorantia legis neminem excusat	421
26.6	Mezinárodní a vnitrostátní právo	421
26.6.1	Princip teritoriality a personality.	422
26.6.2	Současná česká právní úprava	425
26.6.3	Právní úprava účinná v České republice k okamžiku jejího vstupu do EU.	426
26.6.4	Sjednocování mezinárodního a vnitrostátního práva.	427
26.7	Problémy systému práva u nás.	428
27. kapitola – Právo soukromé a veřejné		430

27.1	Obecné otázky	430
27.2	Soukromoprávní odvětví	433
27.2.1	Občanské právo hmotné	433
27.2.2	Občanské právo procesní	435
27.2.3	Rodinné právo	435
27.2.4	Obchodní právo	436
27.2.5	Pracovní právo	438
27.2.6	Právo sociálního a nemocenského zabezpečení	439
27.2.7	Pozemkové právo	439
27.2.7	Družstevní právo	439
27.2.9	Mezinárodní právo soukromé	441
27.3	Veřejnoprávní odvětví	442
27.3.1	Ústavní právo	442
27.3.2	Trestní právo	443
27.3.3	Trestní právo procesní	444
27.3.4	Správní právo	446
27.3.5	Správní právo procesní	447
27.3.6	Finanční právo	448
27.3.7	Právo životního prostředí	449
27.3.8	Mezinárodní právo veřejné	449
27.3.9	Církevní (kanonické) právo	450
27.3.10	Vztahy církve a státu	451
28.	kapitola – Světové právní kultury	453
28.1	Právní kultury a diverzita práva	453
28.2	Právní kultura kontinentální Evropy	456
28.3	Angloamerická právní kultura	459
28.4	Hindská právní kultura	465
28.5	Islámská právní kultura	471
	Literatura	477
	Věcný rejstřík	488
	Jmenný rejstřík	500